

SĂPĂTURILE DE LA PEȘTERA

(com. Măgura, r. Codlea, reg. Stalin)

ÎN CONTINUAREA cercetărilor asupra paleoliticului din Țara Birsei, în colaborare și cu sprijinul Muzeului Regiunii Stalin, sectorul paleolitic al Institutului de arheologie al Academiei R.P.R. a trecut în anul 1957, în afara cercetărilor paleolitice de terasă, și la studierea paleoliticului peșterilor din această regiune.

După cercetările preliminare a citorva dintre destul de numeroasele peșteri aflate în Țara Birsei, s-a ales pentru săpături una dintre acestea care întrunea toate condițiile unui adăpost optim pentru o locuire omenească în paleolitic.

Această peșteră este situată într-un masiv de calcar la altitudinea de circa 1050 m pe teritoriul satului care și-a luat numele chiar de la ea. Orientată spre est, primind o bună parte din zi căldura și lumina soarelui, uscată, fără curenți, spațioasă, nu putea să fie trecută cu vederea de omul paleolitic (fig. 1).

În urma unor prealabile constatări făcute de primul dintre cei ce semnează acest raport în cursul lunii august 1957, s-a hotărât executarea unui sondaj care a început la 23 septembrie 1957.

S-a trasat un șanț de 2×22 m de la gura peșterii pînă în perețele din fundul sălii mari de la intrare, spre a prinde în săpătură o secțiune stratigrafică longitudinală, urmînd ca săpăturile viitoare să atace peștera și printr-o secțiune transversală. De la prima găleată de pămînt trecută prin sită presupunerile noastre s-au dovedit a fi întemeiate. Săpătura a mers în întreg lungul șanțului, variînd ca adîncime după denivelările patului peșterii și al unor prăbușiri, între 0—1,95 m.

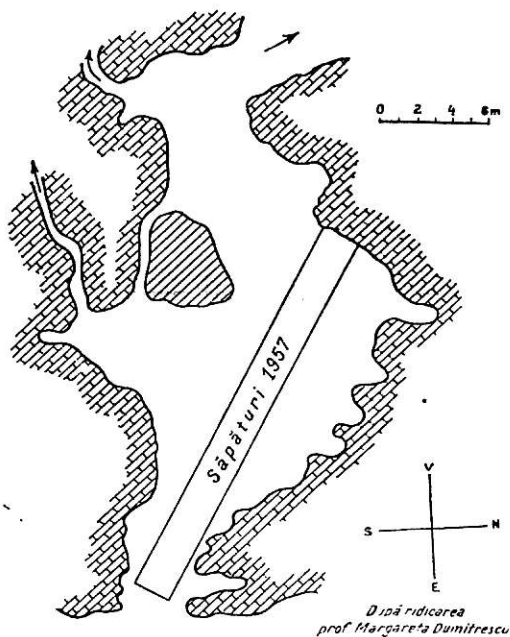

Fig. 1. — Planul peșterii din satul Peștera.

După ridicarea
prof. Margareta Dumitrescu

Nu am avut timpul și nici posibilitățile necesare pentru a cerceta dacă în partea din fund este vorba de o prăbușire de stinci din tavanul peșterii sau de dezagregarea patului ei.

Fără a putea cunoaște datorită căror fenomene speomorfologice avem asemenea situații, constatăm că pragul de la gura peșterii este mult mai înalt decât interiorul, așa cum am întâlnit la peșterile de la Nandru și Cheia.

STRATIGRAFIE

Din punct de vedere stratigrafic, în partea anterioară a peșterii putem vorbi de anumite deranjamente provocate de unele nivelări făcute cu prilejul amenajării ei ca lăcaș de cult.

Pe de altă parte, pînă pe la metrul 7,50, adîncimea descoperirilor nu depășește 0,50 m, săpătura mergînd pînă la stîncă vie ca de aici încolo straturile de umplere

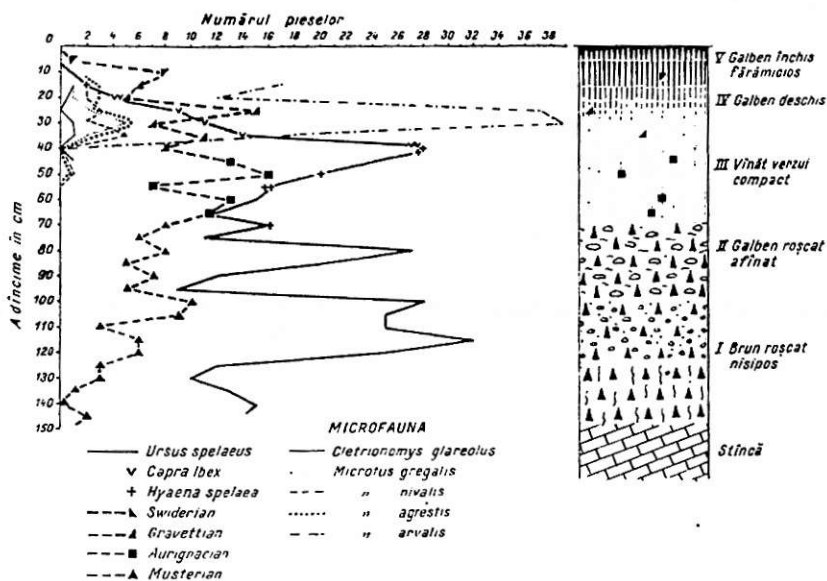

Fig. 2 — Peștera Schemă stratigrafică cu frecvența descoperirilor arheologice și faunistice.

să coboare pînă la 1,95 m, nefiind sigur dacă de aici spre fund, cum am mai spus, ne aflăm sau nu pe patul viu al ei sau pe o prăbușire de stinci. În lungul săpăturii, secțiunea stratigrafică arată o variație destul de pronunțată. În acest raport ne vom referi numai la o secțiune transversală din martorul stratigrafic oprit la mijlocul peșterii, și anume la metrul 12 (fig. 2).

În partea de bază întâlnim o pătură brun-roșcată, nisipoasă, cu pietre de calcar avînd colțurile perfect rotunjite, variînd ca diametru între 0,02 și 0,07 m, care ar putea reprezenta depunerile ultimului curs al apelor subterane; grosimea acestui

strat variază între 0,20—0,40 m. Deasupra urmează un strat galben-roșcat, afinat, de 0,20—0,30 m, urmat de un strat vinăt-verzui compact, gros de 0,30—0,40 m peste care se suprapune ultimul strat galben închis de 0,15—0,25 m bogat în pietre de calcar. Între aceste straturi sînt intercalări de lentile de alte nuanțe.

În așteptarea rezultatelor pe urma probelor date la analiză, ne mulțumim deocamdată cu această simplă schiță stratigrafică. În faza actuală a cercetărilor nu poate fi vorba de o încadrare geocronologică precisă a acestor straturi.

CULTURĂ MATERIALĂ

Începînd de la patul peșterii sau de pe stîncile prăbușite apar rare dovezi de locuire musteriană tirzie, reprezentată prin așchii atipice de cuarțit, între care cităm un răzuitor (pl. I/12). Apare și virful de mînă lucrat în gresie silicioasă sau în silix, cu planul de lovire pregătit sau alcătuit din două fețe care se întîlnesc în unghi deschis, cu lovitura de desprindere dată la intersecție (pl. I/13). În rest s-au găsit așchii atipice mult folosite. Ca faună însoțitoare predomină masiv *Ursus spelaeus*, extrem de rar *Hyaena spelaea* și într-un singur caz *Capra ibex*.

Între metrii 7,20 și 10,50 stratul musterian este despărțit în două de un strat steril gros de 0,20 m.

Al doilea strat arheologic se depune uneori direct, alteori despărțit de primul prin lentile de 0,25—0,30 m steril. Arheologic, ne aflăm în fața unei industrii lamelare aparținînd paleoliticului superior. În partea inferioară a stratului apar obișnuitele lame, mai subțiri sau mai grosolane — după cum au putut fi obținute în raport cu materia primă folosită — ale paleoliticului superior de peșteră, reprezentînd slabe refugii ale unui aurignacian mijlociu de sfîrșit (pl. I/8, 9, 11).

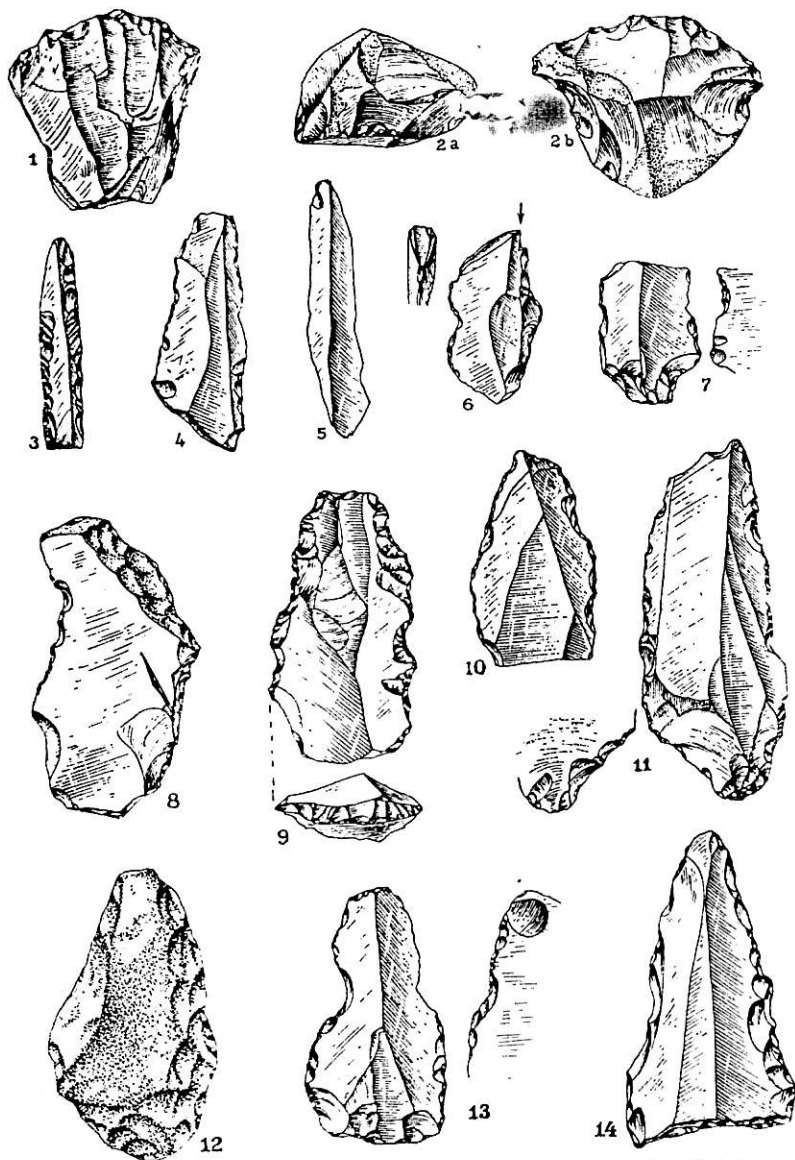
În partea superioară a stratului apar cîteva lame microlitice cu muchia țesită (pl. I/3), și un burin (pl. I/6) care amintesc gravettianul de sfîrșit de la Cremenea. Putem vorbi chiar de influența swideriană aici. Un fragment de lamă din silix, în secțiune triunghiulară, păstrează încă începutul de prelucrare a unui peduncul ce s-a rupt (pl. I/7). Ca și la Scaune-Ceahlău, unde a apărut pentru prima oară această cultură la noi, pedunculul urma să fie obținut prin presiune ventro-dorsală pe ambele laturi. Deși fragmentar, forma și tehnica prelucrării ne îndreptățesc să afirmăm că ne aflăm în fața celei mai de sud pătrunderi a influenței swideriene în țara noastră.

Faunistic, *Ursus spelaeus* slăbește covîrșitor; prezent *Canis lupus*, *Canis vulpes*, *Hyaena spelaea* și îndeosebi *Capra ibex* (fig. 3).

Dacă mamiferele mari aparținînd acestui nivel arheologic sînt obișnuite și nu ne pot spune prea mult din punct de vedere paleoclimatic, apariția unei puternice asociații de rozătoare are a spune cuvîntul ei în această direcție. S-au cules cu grijă 427 de piese mandibule fragmentare sau întregi de rozătoare, insectivore și chiroptere, care au fost încredințate spre determinare prof. Margareta Dumitrescu (v. anexa 1).

Fig. 3. — Coarne de *Capra ibex*.

Pl. I. — Peștera. Unele paleolitice de silex din culturile. 1—6, gravettiană. 7, swideriană; 8, 9, 11, aurignaciană mijlocie; 10, 12—14, musteriană.

După considerațiile paleoclimatice făcute de către aceiași: « Prezența lui *Microtus gregalis* și *Microtus nivalis* ne dau indicații precise asupra unei clime reci, iar asociația cu *Microtus oeconomus*, *Clethrionomys glareolus*, *Apodemus sylvaticus* indică un climat ușor umerat cu dezvoltare de vegetație ».

Este prima asociație microfaunistică rezultată din săpăturile sectorului paleolitic, determinată. Alte două asociații de la Baia de Fier și Băile Herculane culese încă din 1954—1955 așteaptă determinarea. Plăpînde și sensibile la schimbarea vremii aceste mărunte vertebrate vor alcătui pentru noi un bun registrator al variațiilor climatice. Resturile lor fosile, privite statistic pe adincimi, în raport cu latitudinea și altitudinea în care le-am descoperit față de oecologia actuală, ne vor oferi în curînd date mult mai apropiate de adevăr asupra schimbărilor paleoclimatice decît macrofauna și prin aceasta, încadrarea cronologică a depozitelor din peșteri în care le-am întîlnit. Sîntem abia la început și nu este prudent să trecem la interpretări înainte de a stabili criteriile care trebuie să stea la baza unei astfel de operații.

Mai tîrziu, peștera a servit drept refugiu temporar al omului din epoca neolitică, epoca I a fierului, în perioada de început a migrațiilor (sec. III—IV e.n.) ca și în feudalismul timpuriu, fapt atestat prin fragmentele ceramice descoperite în săpăturile noastre și determinate de către E. Comșa ca aparținînd acestor perioade.

Folosirea mai tîrzie a peșterii ca lăcaș de cult este documentată prin unele fragmente ceramice, care după părerea lui Gh. Diaconu — prezintă analogii pînă la identitate cu ceramica descoperită în așezările din Cîmpia Munteană aparținînd fazei de sfîrșit a sec. XVII și începutul sec. XVIII. Cîteva fragmente de cable se înscriu, după decor, în aceeași perioadă. În sprijinul datării ceramicii pledează și materialul numismatic determinat de B. Mitrea: o monedă de argint din anul 1697 (imperială germană) și alta tot de argint emisă în 1704 (imperială germană); o monedă turcească de la sultanul Mustafa III, emisă în anul 1752 și o monedă de la Maria Tereza (1740—1780).

*

În încheiere credem că peștera a putut fi locuibilă din penultimul interstadiu Würm I — Würm II, cînd cunoaște o serie de refugii musteriene întîrziate. În Würm II peștera folosește de adăpost vremelnic și unor cete din aurignacianul mijlociu, ca mai apoi, în Würm III și epiglaciar să fie cercetată de către vînătorii gravettiani.

Lipsa de curenți care să depoziteze material eolian și din afară și dezagregările puține din bolta peșterii ca și slabul aport uman și animal a dus la situația unor suprapunerii imediate cu întrepătrunderi ale acestor trei faze culturale paleolitice distincte întîlnite în această peșteră, mai ales în depozitele din partea anterioară. Pentru problemele arheologice și paleontologice pe care le ridică această peșteră săpăturile vor trebui continuate.

C. S. NICOLĂESCU-PLOPȘOR

A N E X A I

Din săpătura arheologică executată de Sectorul paleolitic în peștera din satul Peștera (regiunea Stalin) ni s-au dat de către C. S. Nicolăescu-Plopșor pentru determinare 427 de piese scheletice de rozătoare, insectivore și chiroptere.

Speciile găsite sînt următoarele:

Rozătoare		<i>Microtus arvalis</i> (Pallas)	271	piese
		<i>Microtus agrestis</i> (Linnaeus)	43	»
		<i>Microtus nivalis</i> (Martins)	37	»
		<i>Microtus gregalis</i> (Pallas)	27	»
		<i>Microtus oeconomus</i> (Pallas)	6	»
		<i>Clethrionomys glareolus</i> (Schreber)	25	»
		<i>Cricetus cricetus</i> (Linnaeus)	3	»
		<i>Pitymys subterraneus</i> (de Selys Longchamps)	1	»
		<i>Apodemus sylvaticus</i> (Linnaeus)	1	»
		<i>Ochotona pusilla</i> (Ballas)	1	»
Insectivore		<i>Sorex araneus</i> (Linnaeus)	6	»
		<i>Neomys fodiens</i> (Linnaeus)	1	»
		<i>Crocidura leucodon</i> (Hermann)	1	»
Chiroptere		<i>Nyctalus noctula</i> (Schreber)	1	»

Materialul studiat aparține carourilor 8, 9, 10, 11 și 12, începînd din stratul superficial de 10 cm pînă la 49 cm adîncime.

Din lista dată se vede că dintre rozătoare predomină numeric *Microtus arvalis* care apare fără discontinuitate de la 49 cm pînă la suprafață. Urmează apoi *Microtus agrestis*, *Microtus nivalis*, *Microtus gregalis* și *Clethrionomys glareolus*.

Microtus oeconomus (*ratticeps*) și *Sorex araneus* apar ca forme rare, iar celelalte specii amintite, în număr neînsemnat.

Prezența lui *Microtus gregalis* și *Microtus nivalis* ne dau indicații precise asupra unei clime reci, iar asociația cu *Microtus oeconomus*, *Clethrionomys glareolus* și *Apodemus sylvaticus* indică un climat ușor umed cu dezvoltare de vegetație.

MARGARETA DUMITRESCU

РАСКОПКИ В ПЕШТЕРЕ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Сектор палеолита Института археологии в сотрудничестве с Областным музеем города Сталин произвел в 1957 г. раскопки в пещере у села Пештера Сталинской области.

Для человека эпохи палеолита такая пещера представляла благоприятные условия обитания.

Была раскопана продольная траншея от входа в пещеру до ее задней стены размером в 2 × 22 м. В настоящей стадии исследования еще не может быть речи о точном геохронологическом определении различных слоев. С археологической точки зрения имеются три фазы развития палеолитической материальной культуры; начинаясь в позднем мустьерском периоде и продолжаясь средним ориньякским, палеолитическое обитание завершается временным пребыванием граветтских охотников с некоторым свидерским влиянием.

Среди фауны в мустьерском слое преобладает крупный *Ursus spelaeus*, реже *Hyena spelaea*. Позже *Ursus spelaeus* появляется реже, крупные же млекопитающие представлены *Canis lupus*, *Canis vulpes*, *Hyena spelaea* и особенно *Capra ibex*. В большом количестве встречаются также грызуны, насекомоядные и жесткокрылые, после которых было собрано 427 жвал. Присутствие *Microtus gregalis* и *Microtus nivalis* указывает на холодный климат, а сообщество с *Microtus oeconomus*, *Clethrionomys glareolus* и *Apodemus sylvaticus* — на слегка влажный климат и богатую растительность.

Впоследствии, в эпоху неолита, раннего железа и в феодальную эпоху пещера служила человеку временным убежищем.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — План пещеры у села Пештера.

Рис. 2. — Пещера. Стратиграфическая схема, указывающая насыщенность археологическими и фаунистическими находками.

Рис. 3. — Рог *Capra ibex*.

Таблица 1. — Пещера. Кремневые палеолитические орудия. 1—6, граветтские; 7, свидерские, 8, 9, 11, среднеориньякские; 10, 12—14, мустьерские.

LES FOUILLES DE PEȘTERA

RÉSUMÉ

Collaborant avec le Musée de la région Staline, le secteur paléolithique de l'Institut d'Archéologie a effectué en 1957 des fouilles dans la caverne du village de Peștera (région Staline).

Cette caverne a offert d'excellentes conditions d'habitat à l'homme du paléolithique.

On y a ouvert une tranchée longitudinale de 2 × 22 m, depuis l'entrée de la grotte jusqu'à la paroi du fond. A la phase actuelle des recherches il serait prématuré de tenter d'encadrer les différentes couches avec précision, du point de vue géo-chronologique. Au point de vue archéologique, on est en présence de trois phases de la civilisation matérielle paléolithique. Débutant par le moustérien ancien et continuant pendant la phase moyenne de l'aurignacien, cette habitation paléolithique finit par servir de halte aux chasseurs gravettiens, avec des influences swidériennes.

Comme faune, dans le niveau moustérien prédomine *Ursus spelaeus*; *Hyaena spelaea* est plus rare. Plus tard, *Ursus spelaeus* se raréfie, les grands mammifères étant représentés par *Canis lupus*, *Canis vulpes*, *Hyaena spelaea* et surtout par *Capra ibex*. On y a rencontré également une association de rongeurs, d'insectivores et de chiroptères, dont on a recueilli 427 mandibules en tout. La présence de *Microtus gregalis* et de *Microtus nivalis* fournit des indications au sujet d'un climat froid, tandis que l'association de *Microtus oeconomicus*, *Clethrionomys glareolus* et *Apodemus sylvaticus* indique un climat légèrement humide avec développement de végétation.

Plus tard, cette caverne a servi de refuge temporaire à l'homme de l'époque néolithique et de la première période de l'âge du fer, puis pendant les migrations et à l'époque féodale.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Plan de la caverne du village de Peștera.

Fig. 2. — Peștera. Schéma stratigraphique indiquant la fréquence des découvertes archéologiques et fauniques.

Fig. 3. — Cornes de *Capra ibex*.

Planche I. — Peștera. Outils paléolithiques en silex: 1—6, gravettien; 7, swidérien; 8, 9, 11, aurignacien moyen; 10, 12—14, moustérien.